

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี" ใช้วิธีศึกษาในลักษณะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ที่มาปฏิบัติกรรมฐาน ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งในที่นี้ก็คือ พระราชสุทธินามมงคล (หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม) ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมและการปฏิบัติ โดยมีละเอียดการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้มาปฏิบัติกรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยจากสถิติที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ.2525-2541 มีผู้เข้ารับการอบรมวิปัสสนากรรมฐานที่ ณ สำนักปฏิบัติธรรมฝ่ายคฤหัสถ์วัดอัมพวัน จำนวนทั้งสิ้น 130,812 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเทียบจากตารางสำเร็จของ Taro Yamane (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541 : 24) โดยกำหนดความเชื่อมั่น 95% ความผิดพลาดไม่เกิน 5% เมื่อจำนวนประชากรเท่ากับ 130,812 คน จำนวนตัวอย่างควรจะเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 400 คน ในที่นี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 401 คน และในการเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธี Accidental Sampling กับผู้ที่เคยมาอบรมวิปัสสนากรรมฐานมากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มาปฏิบัติกรรมฐานในวันที่ 10 และ 15 กุมภาพันธ์ 2544

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จำแนกตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้แตกต่างกัน จะมีเหตุผลในการเข้ามาปฏิบัติกรรมฐานแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม ได้แก่ เหตุผลในการเข้ามาปฏิบัติกรรมฐาน

สมมติฐานที่ 2 ผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้แตกต่างกัน จะมีความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรรมฐานแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว การศึกษา อาชีพ รายได้

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรรมฐาน

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน

สมมติฐานที่ 4 ความรู้ของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ความรู้ของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน

ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน

สมมติฐานที่ 5 ทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐานมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบประเมินความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐาน ทศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน และการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรรมฐาน โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่มาปฏิบัติกรรมฐาน ณ วัดอัมพวัน อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยแบ่งออกเป็นคำถามในเรื่องต่างๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปทางด้านประชากร จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเพื่อวัดพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน โดยวัดระดับความบ่อยครั้งในการรับฟังธรรมะและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา จำนวน 12 ข้อ แบ่งระดับความถี่ในการปฏิบัติเป็น 4 ระดับ คือ บ่อยมาก บ่อยพอสมควร ไม่ค่อยบ่อย ไม่เคยเลย

ตอนที่ 3 คำถามเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบข้อสอบ จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามเพื่อวัดทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐานซึ่งมีคำถามเชิงบวกและเชิงลบโดยเป็นมาตรฐานแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับจำนวน 22 ข้อ

ตอนที่ 5 คำถามเพื่อวัดการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรรมฐาน โดยเป็นมาตรฐานแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

ส่วนที่ 2 แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์พระราชาสุทธินุญจนมงคล (หลวงพ่อจรัญ) เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. หลวงพ่อมีหลักการในการเผยแผ่ธรรมะแก่ผู้มาปฏิบัติกรรมฐานอย่างไร
2. ในทัศนะของหลวงพ่อ ผู้มาปฏิบัติกรรมฐานมีความรู้ทางธรรมะในระดับใดบ้าง
3. ในทัศนะของหลวงพ่อ การมาปฏิบัติกรรมฐานของประชาชนมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง
4. หลวงพ่อคิดว่า ผู้ปฏิบัติกรรมฐานในแต่ละรุ่นสามารถปฏิบัติได้ผลจริงที่เปอร์เซ็นต์ และจำแนกอย่างไร
5. อะไรเป็นเครื่องชี้วัดว่าผู้ปฏิบัติกรรมฐานได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องและมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติกรรมฐาน

6. ประชาชนที่มาปฏิบัติกรรมฐานนั้นต้องสามารถพัฒนาตนเองในด้านใดได้บ้างจึงเรียกว่าประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติกรรมฐาน
7. เพราะเหตุปัจจัยใดประชาชนจึงสนใจมาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวันจำนวนมาก
8. หลวงพ่อคิดว่าการปฏิบัติกรรมฐานมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไรบ้าง
9. หลวงพ่อจะให้คำแนะนำแก่ผู้มาปฏิบัติกรรมฐานให้ได้ผลอย่างจริงจังอย่างไรบ้าง
10. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การรู้แจ้งเห็นจริงอย่างที่หลวงพ่อเป็นใช้เวลานานแค่ไหน และหลวงพ่อมีเคล็ดลับสำหรับผู้ปฏิบัติให้สามารถเร่งดำเนินตามรอยหลวงพ่อได้อย่างไร

การทดสอบเครื่องมือ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้นโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนและการปฏิบัติของหลวงพ่อจรัญ ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์และตั้งประเด็นคำถาม โดยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามดังนี้

ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย ช่วยตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถามที่จะใช้วัดตัวแปร และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหลาย ตลอดจนความถูกต้องและชัดเจนของภาษาที่ใช้ในการถาม-ตอบ ในแบบสอบถาม

การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบก่อน (Pretest) กับผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน 2 อาทิตย์ก่อนไปเก็บข้อมูลจริง จำนวน 30 ชุด และทดสอบความน่าเชื่อถือดังนี้

- การทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับหลักพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งมีการให้คะแนนแต่ละข้อเป็นแบบ 1,0 คำนวนโดยใช้สูตรของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson's Method) โดยใช้สูตร KR21 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537:92)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\bar{X}(k - \bar{X})}{kS^2} \right\}$$

k	คือ จำนวนข้อ
S ²	คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับที่ได้จากการทดสอบ
\bar{X}	คือ คะแนนเฉลี่ยรวมทั้งฉบับ

จากการทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของคำถามเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐานของแบบสอบถาม พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่น .7509 ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง

▪ การทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของคำถามเรื่องทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน และการใช้ประโยชน์จากธรรมะของผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งมีการให้คะแนนชนิดมาตรฐานแบบประเมินค่า (Rating Scale) โดยใช้สูตร Alpha Coefficient ของ Cronbach (วิเชียร เกตุสิงห์, 2537:93)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ \frac{\sum Vi}{Vt} \right\}$$

α	= ค่าความเชื่อถือได้
k	= จำนวนข้อ
Vi	= ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
Vt	= ความแปรปรวนของคะแนนรวมทุกข้อ

จากการทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของคำถามเรื่องทัศนคติต่อการปฏิบัติกรรมฐาน พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่น .9555 ซึ่งถือว่าสูงมาก

จากการทดสอบความเชื่อถือได้ในส่วนของคำถามเรื่องการใช้ประโยชน์จากธรรมะของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่น .9728 ซึ่งถือว่าสูงมากเช่นกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากแหล่งข้อมูลหลายแห่ง โดยการนำมาเชื่อมโยงเพื่อสร้างคำถามและหาคำตอบในประเด็นต่างๆ ที่ต้องการจะศึกษา ซึ่งแหล่งข้อมูลเหล่านี้ได้แก่

1. การศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากหนังสือประวัติและผลงานของหลวงพ่ोजรัญฐิตธมฺโม หนังสือเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม และ หลักคำสอนของหลวงพ่ोजรัญฐิตธมฺโม หนังสือพุทธธรรมและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ตลอดจนศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลกับผู้มาปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี
3. สัมภาษณ์เจาะลึก (Depth Interview) หลวงพ่ोजรัญฐิตธมฺโม เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความสนใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน การวัดพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน โดยวัดระดับความบ่อยครั้งในการรับฟังธรรมะและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา โดยในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 ระดับ สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

บ่อยมาก	บ่อยพอสมควร	ไม่ค่อยบ่อย	ไม่เคยเลย
4	3	2	1

นำผลรวมของคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับค่าเฉลี่ยเป็น 3 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 2.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย 2.01 – 3.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.01 – 4.00	หมายถึง	มีพฤติกรรมการปฏิบัติธรรมระดับสูง

2. ความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐาน วัดจากการตอบคำถาม โดยการเลือกตอบมีเกณฑ์การวัดดังนี้

ถ้าตอบถูก ให้ 1 คะแนน

ถ้าตอบผิดหรือไม่แน่ใจ/ไม่รู้ ให้ 0 คะแนน

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและจัดแบ่งระดับความรู้เป็น 3 ระดับ คือ

1 – 5 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐานในระดับต่ำ
6 – 10 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐานในระดับปานกลาง
11 – 15 คะแนน	หมายถึง	มีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติกรรมฐานในระดับสูง

3. ทักษะการปฏิบัติกรรมฐาน การวัดทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติกรรมฐาน มีข้อความเชิงบวกที่กำหนดเป็นตัวชี้วัด โดยในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยเฉยๆ	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5	4	3	2	1

นำผลรวมของคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	มีทัศนคติไม่ดีมากต่อการปฏิบัติกรรมฐาน
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีทัศนคติไม่ดีต่อการปฏิบัติกรรมฐาน
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีทัศนคติเป็นกลางต่อการปฏิบัติกรรมฐาน
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มีทัศนคติดีต่อการปฏิบัติกรรมฐาน
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	มีทัศนคติดีมากต่อการปฏิบัติกรรมฐาน

4. การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของผู้ปฏิบัติกรมฐาน การวัดการใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติ กรมฐาน มีข้อความเชิงบวกที่กำหนดเป็นตัวชี้วัด โดยในแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

ใช้ประโยชน์ ได้มากที่สุด	ใช้ประโยชน์ ได้มาก	ใช้ประโยชน์ ได้ปานกลาง	ใช้ประโยชน์ ได้น้อย	ใช้ประโยชน์ ได้น้อยที่สุด
5	4	3	2	1

นำผลรวมของคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ คือ

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรมฐานได้น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรมฐานได้น้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรมฐานได้ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรมฐานได้มาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	ใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติกรมฐานได้มากที่สุด

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

1. ข้อมูลที่มาจากการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ได้นำมาจัดประเด็น และรายงานผลโดยเขียนอธิบายเชิงพรรณนา
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้มาปฏิบัติธรรม ณ วัดอัมพวัน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จะนำมาประมวลผลและวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และนำมาเสนอข้อมูลในตารางพร้อมคำอธิบายประกอบ